

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pōli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 24. oktobra 1877.

O b s e g: Koliko živine naj gospodar čez zimo preredit? — Zakaj je posušeni krompir dober in kako se suši. — Galun preganja nadležne živali in mrčes. — Gospodarske novice. — O delitvi državnih premij za konje v Novomestu 11. oktobra t. l. — Odgoja po módi. (Konec.) — Nihilizem na Ruskem. — Kdo je prijatelj Rusiji, kdo njen sovražnik? — Mnogovrstne novice. — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Koliko živine naj gospodar čez zimo preredit?

„Krava pri gobcu molze“ — je star pregovor, ki naj bi se ga po nasvetu izvedenega Švicarskega živinorejca vsak gospodar nad vrata svojega hleva zapisal, kajti sila veliko je tudi pri nas gospodarjev, ki se ne ravnaajo po tem, kar naukazuje navedeni pregovor.

Le tisti je tedaj umen gospodar, ki pred nastopom zime resno prevdari, ali ima toliko zaloge krme, da mu ne bode stradala živina po zimi. Velika napaka je, če ima gospodar več repov v hlevu, kakor jih dobro prerediti more. Resnična sta namreč tudi sledeča dva pregovora, ki pravita: „Veliko živine pa malo krme dá ti malo dobička, malo živine pa veliko krme dá ti veliko dobička, — in pa kdor živini malo pa slabe krme poklada, je velik zapravljivec“.

Naj razjasnimo to z izgledom. Gospodar ima na priliko kravo, ki je 6 centov težka. Ker doraščeno govedo potrebuje vsak dan za vsak cent svoje žive teže 3 funte dobrega sená, da gospodarju daje dostojen dobiček, bo 6 centov težka krava potrebovala po takem 18 funtov sená vsak dan. Teh 18 funtov porabi pa krava tako-le: polovico navedenih 18 funtov, to je, 9 funtov potrebuje, da se pri življenju in pri svoji teži ohrani, ali z drugimi besedami rečeno, da se preživi. Iz ostalih 9 funtov pa krava svojemu gospodarju to ali uno pridéla. Če kravo molzejo, naredi iz teh 9 funtov mleka, — če je breja, gré teh 9 funtov na izrejo teleta, — če jo gospodar izpitati (odebeliti) hoče, gre omenjenih 9 funtov na meso in loj, — če kravo upregajo, jej teh 9 funtov daje moči za delo. Prvih 9 funtov krme, po katerih se živina le preživi, se imenuje živ evna krma (Erhaltungsfutter), — drugih 9 funtov, po katerih krava gospodarju mleka, mesa, loja itd. pridela, se imenuje pridelna klaja.

Iz živ evne krme ne dohaja gospodarju še nič dobička, dobiček mu pride še le iz pridelne klaje.

Žalibog, da tega mnogo gospodarjev ne vé, ki tudi od lačne živine hočejo še dobiček imeti. Res, da iz začetka se dá iz lačne krave še kak maslic mleka izcuzati, al kmalu se vidi, da gospodar molze mesó in loj s krave. Ravno taka je, če mlado živino slabo krmi; ona skozi celo zimo nič ne izraste in v rasti zaostaja zato tudi poleti.

Zato naj vsak kmetič posnema o tem take kmetije,

ki umno gospodarijo, to je take, katere v jeseni pridelano klajo izvagajo in pridelek zapišejo, potem pa preračunajo, koliko repov bodo mógli čez zimo prerediti, koliko klaje bodo morali morebiti še prikupiti, da živino pošteno preživijo, ali pa koliko glav prodati, da ostala živina ne bo glada pojemala. To se pravi računatis pridelano klajo.

Le s tem, da se živina pozimi umno, to je, dobro krmi, se splačuje živinoreja, kajti pozimi dobro rejena živina je spomladi za pol več vredna kakor izstradana.

Naj bi ta opomin pri naših gospodarjih našel dobrovoljen prevdarek!

Zakaj je posušeni krompir dober in kako se suši.

Posušeni krompir, ki ga rabijo na morskih ladijah našega cesarstva, večidel dobivamo iz Angleškega. Neka fabrika ob Renu ima dobro kupčijo s posušnim krompirjem, ki ga prodaja na Francosko. Čudno je tedaj, da pri zas v Avstriji še tako malo poznamo korist suhega krompirja. Suh krompir lahko postane važno blago za kupčijo. 5—6 funtov frišnega krompirja dá 1 funt suhega; vožnina suhega krompirja je tedaj veliko nižja. Škropa (štirke) je spomladi v frišnem krompirji že čedalje manj; v suhem pa se škrop drži več let. Sušiti se pa dá prav lahko tako-le: krompir se olupí in v tanke krlje razreže; ti krlji se kuhajo v slani vodi toliko, da voda enkrat zavre, ne pa da bi se krompir do dobrega skuhal, potem se krlji iz lonca vzamejo in hitro sušiti dadó. Slana voda, v katero se dá v ta namen krompir kuhati, se naredi tako, da se vodi pridene k večemu kakih 5 odstotkov soli, tedaj na priliko na 25 funtov vode dober funt solí. Vsak kmetovalec si prav lahko napravi suhega krompirja, kateri se dá tudi v prav oddaljene kraje prodajati.

Galun preganja nadležne živali in mrčes.

Na Francoskem rabijo najraje surovi galun v ta namen. Špranje in razpoke v diljah, skozi katere lazijo podgane in miši v skednje in sobe, se namažejo z vrelo vodo, v kateri je na 4 litre raztopljen en kilogram surovega galuna. In kmalu se ne prikaže nobena podgana in miš več. Isto tako preganjajo stenice iz po-